

2005 Yılı İnsani Kalkınma Raporu Yaymlandı

Ahmet KARAYİĞİT

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(BMKP), dünyadaki gelişmeleri takip ederek her yıl düzenli olarak İnsani Kalkınma Raporu yayımlıyor.

2004-2005 yılındaki tablonun gözler önüne serildiği bu seneki raporda tüm dünya ve ülkemize yönelik çarpıcı tespit ve yorumlar bulunuyor.

Kalkınmanın anahtar konuları hakkındaki politika ve prensiplerin oluşmasında üstlendiği katalizör rol nedeni ile, bu rapora tüm dünyada önem veriliyor.

BMKP, İnsani Kalkınma Raporunun yıllar boyunca ortaya koyduğu başarı ile kazandığı haklı ünü, dünyamızın orta ve uzun vadeli kalkınma hedeflerinin belirlenmesi gibi zorlu bir süreç için kılavuz olarak kullanıyor.

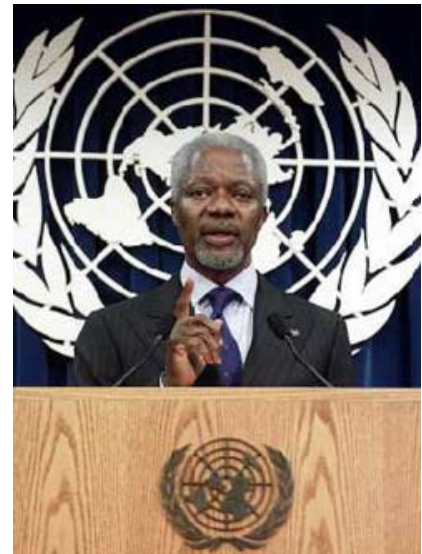
Bunun için; Birleşmiş Milletler(BM) tarafından 2001 yılında uygulamaya konulan "BM Milenyum Projesi" kapsamında yayınlanan "Milenyum Deklarasyonu"nda beş yıllık bir yol haritası çizilmişti.

Birleşmiş Milletlere üye olan tüm ülkelerin uzlaşmasına dayalı olarak hazırlanan deklarasyonda tarihsel dönüşüm olarak nitelenen önemli iki unsur bulunuyor.

Birincisi, gelişmekte olan ülkelerin insani kalkınmalarını sağlamak üzere yapılması gerekenleri kendi öncelikli sorumlulukları olarak kabul etmeleri.

İkincisi ise, gelişmiş ülkelerin; şeffaf, kredibilitesi yüksek olan ve maliyetleri net olan kalkınma stratejileri ile Milenyum Kalkınma Amaçlarını gerçekleştirecek olmaları hususunda verdikleri söz.

Hem BM Genel Sektereri Kofi ANNAN, hem de son Kalkınma Raporuna önsöz yazan BMKP'nin eski Başkanı Mark Malloch BROWN; bu beş yıllık süre içerisinde, belirlenen amaçlara tam olarak ulaşamadığını ancak önemli mesafeler kat edildiğini belirtiyorlar.

2004 yılı için de bunu söylemek mümkün.

Bilindiği üzere 2004 yılı dünyamızda Asya depremi ve tsunaminin getirdiği büyük bir felaketle sonuçlandı.

Binlerce insan öldü, binlercesi evsiz kaldı.

Bu doğal afet sonrası tüm insanlık birleşti, bu bölgeye yardım etmek için inanılmaz bir efor sarf edildi.

Bu dünya kardeşliği ve insanlığın gelişimi açısından son derece önemli bir gelişme.

Tsunami, zararları çok net görülebilen, tahmin edilmesi ve önlem alınması güç bir doğal felaketti.

Halbuki gözlerden kaçan ve önlenilmesi mümkün başka trajediler sürekli yaşanıyor.

Dünyada her saat, medyanın bakışlarından uzak bir şekilde, 1.200 çocuk açlık ve hastalık gibi sebeplerden dolayı ölüyor.

Bu rakam, 2004 yılındaki tsunaminin yarattığı kaybın her ay üç katının yaşanması anlamına geliyor.

Bu trajedinin temelinde yatan sebep ise belli; fakirlik.

Dünya üzerindeki dengesiz gelir dağılımının azaltılması ve gelirden düşük pay alan veya alamayan ülkelerin ve kişilerin durumlarının düzeltilmesi fakirliğin çözümünde kritik bir nokta.

Bunun için hem gelişmiş, hem gelişmekte olan, hem de geri kalmış ülkelerin kendi üzerlerine düşen sorumlulukları bulunuyor.

2005 yılı, bu sorumlulukların gerçekleştirilmesi bakımından iz bırakan olaylara sahne oldu.

Tüm dünya; G-8 ülkelerinin, geri kalmış ülkelerin borçlarının silinmesi için olağanüstü bir çaba ortaya koydu.

Bu da; güçlü kamuoyunun sahip olduğu gücün, dünyayı değiştirebileceğini gösterdi.

Böyle gelişmelerin yaşandığı 2005 yılı, beş yıllık bir yol haritasının çizildiği 2001 Milenyum Deklarasyonundan sonra yeni bir dönemeç olacak.

Bu noktada yayınlanan 2005 İnsani Kalkınma Raporu, insani kalkınma çabaları kapsamında önümüzdeki 10 yıllık süreç içerisinde ortaya koyulacak mücadelenin boyutunu gözler önüne seriyor.

Raporda; çalışmaların üç temel direği olması gerektiği vurgulanıyor.

Bunların başında; kalkınma için **uluslararası yardım** yapılması geliyor.

Böylece dünyanın pek çok yerinde görülen yüksek hastalık-ölüm oranlarının ve eşitsizliğin önüne geçilmeye çalışılırken geleceği şekillendirecek çocukların eğitim düzeyinin yükseltilmesi amaçlanıyor.

İkinci dayanak noktası ise **uluslararası ticaret**.

Gerçekten de ticaret, doğru şartlar oluşturulduğu takdirde insani kalkınma açısından önemli bir güç olabilir.

Bu noktada büyük ve gelişmiş ülkelerin ticarete bazı kuralları lehlerine kullanma konusunda takındıkları katı tutumlardan, gelişmekte olan ülkeler lehine yumuşamalar göstermeleri önemli işlevler görebilir.

Üçüncü nokta ise **güvenlik**.

Yaşanan şiddetli çatışmaların ve savaşların, yarattığı toplumsal ve psikolojik çöküntünün yanında pek çok masum insanın hayatına ve kalıcı sakatlanmalara yol açması üzücü bir gerçek.

İnsanın en temel ihtiyaçlarından birisi olan güvenlik problemi var olduğu sürece insani gelişme için gerekli zeminin yakalanamayacağı çok açık.

Raporda bu üç unsurun hayata geçirilebilmesi için gerekli hareket planı ve ayrıntılara yer veriliyor.

Raporun en dikkat çekici yönü ise, insani kalkınmanın bir yıl nasıl bir gelişme izlediğini gösteren "İnsani Kalkınma Endeksi(İKE)".

İKE, üç temel gösterge ışığında ülkelerdeki ortalama gelişmeleri inceleyen bir endeks. Bu göstergeler;

- Tahmini yaşam süresi ile ölçülen **uzun ve sağlıklı yaşam**,

- Okuryazarlık oranı ve ilk, orta ve daha sonraki dönemlerdeki okuma yüzdeleri ile ölçülen **bilgi düzeyi** ve
- Satın alma gücü paritesine bağlı olarak ölçülen **iyi bir yaşam standardı**.

Elbette insani gelişmeyi bu üç kalem ile sınırlamak mümkün değil.

Ancak bu göstergeler, pek çok göstergenin içeriğini toplu olarak gösterebilecek kriterler olarak değerlendirilebilir.

Biz bu kriterler ışığında ülkemize bakmak istiyoruz.

Türkiye yeni düzenlenen kriterlere göre iki basamaklık artışla listede 94. sırada yer aldı.

Tablo 1 : İnsani Gelişme Endeksi

Sıra	Ülke Adı	Sıra	Ülke Adı	Sıra	Ülke Adı
1	Norveç	23	İsrail	55	Bulgaristan
2	İzlanda	24	Yunanistan	64	Romanya
3	Avustralya	34	Arjantin	80	Kazakistan
4	Lüksemburg	44	Kuveyt	93	Sri Lanka
5	Kanada	53	Meksika	94	Türkiye

Kaynak : Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu, 2005

Bu listede Belarus Cumhuriyeti, Bosna-Hersek, Suudi Arabistan, Ukrayna, Peru, Lübnan, Ermenistan, Tunus, Suriye gibi ülkeler de ülkemizden daha yüksek bir sırada bulunuyorlar.

Tablo dikkatli incelendiğinde genel olarak, yüksek kişi başına gelire sahip olan ülkelerin insani gelişmişlik endeksinin en yüksek sıraları aldığını görüyoruz.

Ancak bu durum her zaman geçerli değil.

Örneğin; satın alma gücü paritesine göre hesaplanan kişi başına milli geliri bizden daha düşük olan pek çok ülke listede bizden daha yukarıda yer alıyor.

Tablo 2 : Kişi Başına Milli Gelir – Ülke Sıralaması Karşılaştırması

Ülke Adı	Kişi Başına Milli Gelir	Ülke Sırası
Türkiye	6.772	94
Belarus	6.052	67
Kolombiya	6.702	69
Dominik	5.448	70
Venezüella	4.919	75
Peru	5.260	79
Çin	5.000	85

Kaynak : Birleşmiş Milletler İnsani Gelişme Raporu, 2005

AR& GE BÜLTEN

ARAŞTIRMA VE MESLEKLERİ GELİŞTİRME MÜDÜRLÜĞÜ
EYLÜL

Buradan çıkan sonuç şu : Milli gelirimiz artıyor, ancak bunu insani gelişmişliğe yansıtamıyoruz.

Refahı yakalamak için sadece milli geliri artırmanın yetmediğini çok net bir şekilde görebiliyoruz.

Bunun olabilmesi için gelir dağılımının daha adil olmasına ve fırsat eşitliğinin sağlanmasına çalışmamız gerekiyor.

İnsani Kalkınma Raporunun yetkililerce daha dikkatli değerlendirilmesi gerektiğine inanıyoruz.